EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 17.12.2019
COM(2019) 633 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE,

milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom (radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta) rakendamist liikmesriikides

Kolmas aruanne

{SWD(2019) 437 final}

Sisukord

1. Sissejuhatus 2

1.1. Taustteave 3

2. Õigusraamistik ja selle rakendamine 3

2.1. Vedude järelevalve ja kontrolli üldpõhimõtted 5

2.2. Direktiivi rakendamine 6

2.3. Nõuandekomitee seisukoht 7

2.4. Pädevad asutused 7

3. Tähelepanekud ja suundumused 7

3.1. Statistika (2015–2017) 9

4. Eelmise aruandlusperioodi järelmeetmed 12

5. Järeldused 12

1. SISSEJUHATUS

Kõik liikmesriigid võtsid 2013. aastal üle nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom[1] (edaspidi „direktiiv“) radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta. 25. detsembriks 2017 pidid liikmesriigid saatma komisjonile direktiivi rakendamise kohta aruande[2]. Nende aruannete põhjal peab komisjon koostama Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele kokkuvõtva aruande,[3] milles pööratakse eelkõige tähelepanu loata vedude ja deklareerimata radioaktiivsete jäätmetega seotud ümbersuunamisele[4].

Direktiivis on sätestatud radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse piiriüleste vedude ühenduse järelevalve- ja kontrollisüsteem elanikkonna piisava kaitse tagamiseks. Sel teel tagatakse, et asjaomaseid liikmesriike teavitatakse radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedudest nende territooriumile või läbi nende territooriumi, kusjuures liikmesriigid on kohustatud andma vedudele oma nõusoleku või teatama keeldumise põhjuse.

Kõik liikmesriigid on esitanud kolmanda riikliku aruande ajavahemiku 2015–2017[5] kohta, Horvaatia esitas aruande teist korda[6].

Komisjon on koostanud kõnealuste riiklike aruannete põhjal käesoleva aruande ja võtnud arvesse nõuandekomitee arvamust[7]. Käesolev aruanne on jätkuks komisjoni teisele aruandele[8] aastate 2012–2014 kohta.

Aruandes antakse ülevaade kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vedudest ühenduses, kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete impordi, ekspordi ja transiidi uutest suundumustest ja probleemidest, teatatud keeldumistest ja luhtunud vedudest ning kavandatavatest meetmetest.

---

1 Nõukogu 20. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/117/Euratom radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta, ELT L 337, 5.12.2006, lk 21–32.

2 Vastavalt direktiivi artikli 20 lõikele 1 hiljemalt 25. detsembriks 2011 ja pärast seda iga kolme aasta järel esitavad liikmesriigid komisjonile aruanded direktiivi rakendamise kohta.

3 Vastavalt direktiivi artikli 20 lõikele 2: komisjon koostab kokkuvõtva aruande kooskõlas direktiivi artiklis 21 sätestatud korraga.

4 Vastavalt direktiivi artiklile 4.

5 Kolmas aruanne hõlmab täpsemalt ajavahemikku 26.12.2014–25.12.2017 (load).

6 Horvaatia astus ELi 1. juulil 2013.

7 Nõuandekomitee moodustati 2007. aastal, nagu on ette nähtud direktiivi artikliga 21.

8 COM(2018) 6 final, komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, milles käsitletakse nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom (radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli kohta) rakendamist liikmesriikides, 19.1.2018, ja SWD(2018) 4 final.

Aruandele on lisatud komisjoni talituste töödokument SWD (2019) 437, mis sisaldab üksikasjalikke andmeid ja teavet, millel järeldused põhinevad.

1.1. Taustteave

Kõikides ELi liikmesriikides tekib radioaktiivseid jäätmeid, mis pärinevad erinevatest rajatistest (nt tuumaelektrijaamad, uurimisreaktorid) ja mitmesugusest tegevusest nagu radioaktiivsete isotoopide kasutamine meditsiinis, tööstuses, põllumajanduses ning teadus- ja haridussektoris. Määratluse kohaselt on radioaktiivsed jäätmed gaasilises, vedelas või tahkes olekus radioaktiivne materjal, millele päritolu- või sihtriik ega füüsiline või juriidiline isik, kelle otsust nimetatud riigid tunnustavad, ei näe ette edasist kasutust ja mida reguleeriv organ kontrollib päritolu- ja sihtriigi õiguslikus ja reguleerivas raamistikus kui radioaktiivseid jäätmeid.

Tuuma- ja uurimisreaktorite töös tekib samuti kasutatud tuumkütust, st tuumkütust, mida on kiiritatud ning mis on reaktori südamikust alatiseks eemaldatud. Seda võib kas hoida kui ressurssi ümbertöötamiseks või lõppladustada edasise kasutuseesmärgita radioaktiivse jäätmena.

Pärast kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete tekkimist säilitatakse neid enne võimalikku töötlemist, ümbertöötamist või lõppladustamist. Nimetatud materjalide vedusid toimub enamikus liikmesriikides olenemata konkreetse riigi tuumaprogrammi mahust. Kohtadest, kus kasutatud tuumkütus ja radioaktiivsed jäätmed on tekkinud, veetakse need materjalid ära peamiselt maanteed või raudteed mööda või meritsi ning vähestel juhtudel ka õhuteed pidi.

Radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse import, eksport ja transiit läbi liikmesriikide on ELis tavapärane.

2. ÕIGUSRAAMISTIK JA SELLE RAKENDAMINE

Radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutu ja vastutustundlik käitlemine, sealhulgas nende materjalide ohutu vedamine liikmesriikide territooriumidel ja neist väljaspool, on õigusaktidest tulenev nõue.

Rahvusvahelisel tasandil reguleerib seda valdkonda peamiselt tuumkütuse käitlemise ohutust ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise ohutust käsitlev ühiskonventsioon (edaspidi „ühiskonventsioon“)[9]. Muude sätete seas kehtestatakse ühiskonventsiooniga

[9] Ühiskonventsioon jõustus 18. juunil 2001. Seda kohaldatakse tsiviilotstarbelistest tuumareaktoritest ja rakendustest pärineva kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ning sõjalise ja kaitseotstarbega projektidest pärineva kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete suhtes, kui sellised materjalid antakse alaliselt üle ja neid käideldakse puhtalt

konventsiooniosalistele kohustused seoses kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete piiriülese liikumisega (import, eksport ja transiit). Konventsioonis on sätestatud, et iga piiriülese liikumisega seotud konventsiooniosaline peab astuma vajalikud sammud tagamaks, et nimetatud liikumine toimuks kooskõlas konventsiooni sätete ja asjaomaste siduvate rahvusvaheliste õigusaktidega. Kõik 28 ELi liikmesriiki on kõnealuse ühiskonventsiooni[10] osalised ja nad näitavad sellega oma tahet tagada kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutuse kõrge tase alates tekkimisest kuni lõppladustamiseni.

ELi tasandil on direktiivi üldine eesmärk tõhustada kaitset ioniseeriva kiirgusega kokkupuutest tulenevate ohtude eest, kontrollides kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vedu ja tehes asjakohast järelevalvet. Lisaks on nõukogu direktiivis 2013/59/Euratom (põhiliste ohutusnormide kohta)[11] määratletud ühtlustatud vabastamiskriteeriumid ja materjali regulatiivsest kontrollist vabastamise üldised tasemed, kuid põhiliste ohutusnormide kohaldamisala hõlmab ka inimtegevust, sealhulgas looduslikke kiirgusallikaid ning looduses leiduvate radioaktiivsete materjalide (NORM) töötlemist. Komisjon peaks järgmisel aruandlusperioodil jälgima nõukogu direktiivi 2013/59/Euratom mõju piiriüleste vedude järelevalve ja kontrolli tegemisele.

ELi terviklikus tuuma- ja kiirgusohutuse raamistikus on direktiiviga reguleeritud konkreetselt tsiviilotstarbelistest rajatistest ja tegevusest pärinevate radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse piiriüleste vedudega seotud reguleerivate asutuste load ja protseduurilised küsimused. Direktiivi kohaldatakse alati, kui:

- kasutatud tuumkütuse või radioaktiivsete jäätmete päritoluriik või sihtriik või mis tahes transiitriik on ELi liikmesriik;
- kasutatud tuumkütuse või radioaktiivsete jäätmete (ehk saadetise) kogused ja kontsentratsioon ületavad nõukogu direktiivis 2013/59/Euratom nimetatud tasemeid.

---

tsiviilotstarbeliste programmide raames, või kui konventsiooniosaline tunnistab need konventsiooni tähenduses kasutatud tuumkütuseks või radioaktiivseteks jäätmeteks. Samuti kohaldatakse konventsiooni järelevalve alla kuuluvatest tuumarajatistest pärinevate vedelate või gaasiliste radioaktiivsete materjalide kavakohaselt ja kontrollitult toimuva keskkonda paiskamise suhtes.

[10] 26. septembri 2016. aasta seisuga oli konventsioonil 73 osalist (http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointconv_status.pdf).

[11] Nõukogu 5. detsembri 2013. aasta direktiiv 2013/59/Euratom, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kiiritamisest tulenevate ohtude eest ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ning 2003/122/Euratom, ELT L 13, 17.1.2014, lk 1–73.

2.1. Vedude järelevalve ja kontrolli üldpõhimõtted

Iga liikmesriik on endiselt täielikult vastutav [12]oma õigusruumis radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse käitlemise poliitika kujundamise eest. See poliitika võib hõlmata kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete eksporti või selliste materjalide importi (nt ümbertöötlemiseks) oma territooriumile.

Selles direktiivis[13] on sätestatud, et liikmesriigid peavad kasutama radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvormi. Kui nimetatud materjale soovitakse vedada kolmandatesse riikidesse, peavad liikmesriigid lisaks kohaldama direktiivi artikli 16 lõikes 2 ja komisjoni soovituses sätestatud veokriteeriume[14].

Kui vedu ei saa lõpule viia või kui veo tingimused ei ole vastavalt kõnealusele direktiivile täidetud, tagavad päritoluliikmesriigi pädevad asutused, et kõnealuste radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse valdaja võtab need tagasi,[15] kui olukorda ei saa alternatiivse ohutu kokkuleppe abil lahendada. Pädevad asutused tagavad, et veo eest vastutav isik võtab vajaduse korral ohutusalaseid parandusmeetmeid. Sellisel juhul, kui vedu ei saa või ei tohi lõpule viia, kannab sellest tulenevad kulud valdaja[16].

Iga kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete veo loa andmisest keeldumine i) peab olema põhjendatud direktiivis sätestatud kriteeriumide alusel; ii) ei tohi olla meelevaldne; ja iii) peab lähtuma asjakohasest riiklikust, ühenduse või rahvusvahelisest õigusest. Liikmesriikide antud load või loa andmisest keeldumised peavad olema kooskõlas ühiskonventsiooni sätete ja direktiiviga,[17] mis keelab radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ekspordi sihtkohta, mis asub lõuna pool 60° lõunalaiust, ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidesse või kolmandasse riiki, kus puuduvad ressursid radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutuks käitlemiseks.

Lisaks komisjonile iga kolme aasta järel esitatavatele aruannetele peavad

---

12 Vastavalt nõukogu 19. juuli 2011. aasta direktiivile 2011/70/Euratom, millega luuakse ühenduse raamistik kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vastutustundlikuks ja ohutuks käitlemiseks, ELT L 199, 2.8.2011, lk 48–56.

13 Vastavalt direktiivi artikli 17 lõikele 1.

14 Komisjoni 4. detsembri 2008. aasta soovitus, mis käsitleb radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse kolmandatesse riikidesse eksportimise kriteeriume (teatavaks tehtud numbri C(2008) 7570 all (2008/956/Euratom)).

15 „Valdaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes enne radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse vedu on nimetatud materjalide eest vastutav kohaldatava siseriikliku õiguse alusel ja plaanib veose saajale kätte toimetada. (direktiivi artikli 5 lõige 9).

16 Vastavalt direktiivi artiklile 12.

17 Vastavalt direktiivi artiklile 16.

liikmesriigid:

- teatama[18] igal aastal komisjonile ja nõuandekomiteele kõikidest loata vedudest kolmandasse riiki, millel ei ole halduslikku ja tehnilist suutlikkust ning õiguslikku struktuuri radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse ohutuks käitlemiseks;

- edastama[19] komisjonile pädeva asutuse kontaktandmed ning kogu vajaliku teabe kiireks kontakteerumiseks selle asutusega.

2.2. Direktiivi rakendamine

Kõigi vedude puhul (sealhulgas import, eksport ja transiit liikmesriikide vahel ja ühendusest välja ja väljastpoolt ühendusse) on direktiivis sätestatud kohustus kasutada direktiivi kohaldamisala piires tüüpvormi[20]. See vorm kehtestati komisjoni otsusega 2008. aastal[21] ja seda muudeti 2011. aastal ning see täiendab direktiivi. Tüüpvorm on ette nähtud kasutamiseks järgmistel eesmärkidel:

- kasutatud tuumkütuse või radioaktiivsete jäätmete veoloa taotlus;

- taotluse vastuvõtuteatis – kasutatud tuumkütuse või radioaktiivsete jäätmete kohta puuduva teabe esitamise nõue;

- asjaomase pädeva asutuse nõusolek või keeldumine radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse veo kohta;

- kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete veoluba.

- radioaktiivsete jäätmete saadetise kirjeldus ja pakkeüksuste loetelu;

- radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vastuvõtuteatis;

Riiklike aruannete kohaselt ei esinenud enamikus liikmesriikides tüüpvormi kasutamisel ühtegi konkreetset probleemi. Olukorra pideva parandamise huvides tegi mitu liikmesriiki ettepaneku võtta tüüpvormi konkreetses jaos kasutusele „saadetise tuvastamise tunnus“. Selle jao teave võimaldaks kasutatud tuumkütuse ja/või radioaktiivsete jäätmete puhul hõlpsamini jälgida tagasi saatmist, kui selline kütus

---

18 Vastavalt direktiivi artikli 16 lõikele 1.

19 Vastavalt artiklile 18.

20 Vastavalt artiklile 17.

21 Komisjoni 5. märtsi 2008. aasta otsus, millega kehtestatakse nõukogu direktiivis 2006/117/Euratom nimetatud radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontrolli tüüpvorm (teatavaks tehtud numbri C(2008) 793 all), (2008/312/Euratom), ELT L 107, 17.4.2008, lk 32–59.

ja/või jäätmed on välismaale (ümber)töötlemisele saadetud, ja võimaldab ristviidata eelmistele lubadele või nõusolekutele ning aitab seega lihtsustada üldist järelevalvet.

2.3. Nõuandekomitee seisukoht

Nõuandekomitee XI koosolek toimus 8. oktoobril 2019. aastal Luxembourgis. Kõnealusel XI koosolekul arutati käesolevat aruannet ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti. Seejärel esitas nõuandekomitee oma seisukoha kirjaliku menetluse teel[22].

XI koosolekul tutvustas komisjon muudatusi seoses kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vedude kohta iga kolme aasta järel esitatava aruande vormiga. Liikmesriigid kasutavad vabatahtlikku aruandevormi laialdaselt. Komisjoni talitused vaatasid aruandevormi sisu ja kujunduse läbi, võttes arvesse komisjoni poolt kolmanda aruandluseperioodi jooksul täheldatud puudusi (mida on kirjeldatud komisjoni talituste töödokumendi SWD (2019) 437 punktides 4.4 ja 4.5).

2.4. Pädevad asutused

2017. aasta juuliks olid kõik liikmesriigid esitanud teabe direktiivi artikli 5 lõike 13[23] kohaste pädevate asutuste kohta. Pärast nõuandekomitee XI koosolekut saatis mõni liikmesriik ajakohastatud teavet (sisaldub lisatud komisjoni talituste töödokumendi SWD(2019) 437 (final) I lisas)

Liikmesriikide pädevate asutuste loetelu on kättesaadav komisjoni veebisaidil: https://ec.europa.eu/energy/en/topics/nuclear-energy/radiation-protection/transport-radioactive-materials.

3. TÄHELEPANEKUD JA SUUNDUMUSED

Üldiselt on eelmiste aruandluseperioodidega võrreldes käesoleval aruandluseperioodil teatatud väiksem arv lubasid,[24] seda eriti kasutatud tuumkütuse vedude kohta (vt joonis 1). Kuna iga luba võib olla rohkem kui ühe veo kohta, ei tarvitse see tähendada vedude arvu vähenemist. Käesolev aruanne on esimene, mis sisaldab üksikasjalikke andmeid vedude arvu kohta.

---

22 Vastavalt määruse (EL) nr 182/211 artikli 3 lõikele 5 ja nõukogu direktiivi 2006/117/Euratom artikli 21 kohase nõuandekomitee eeskirjadele (25.1.2017).

23 Direktiivi artikli 5 lõike 13 määratluse kohaselt on pädev asutus mis tahes asutus, kes on päritoluriigi, transiitriigi või sihtriigi õigusnormide alusel volitatud rakendama radioaktiivsete jäätmete või kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve- ja kontrollisüsteemi.

24 Selles arvus sisaldub seitse luba, mis on antud materjali veoks lisaks radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude lubadele, mida oli 139.

Kuus liikmesriiki (Eesti, Horvaatia, Kreeka, Küpros, Malta ja Portugal) ei ole kunagi teatanud ühestki lubatud veost oma territooriumil alates sellest, kui direktiiviga pandi neile aruandluskohustus.

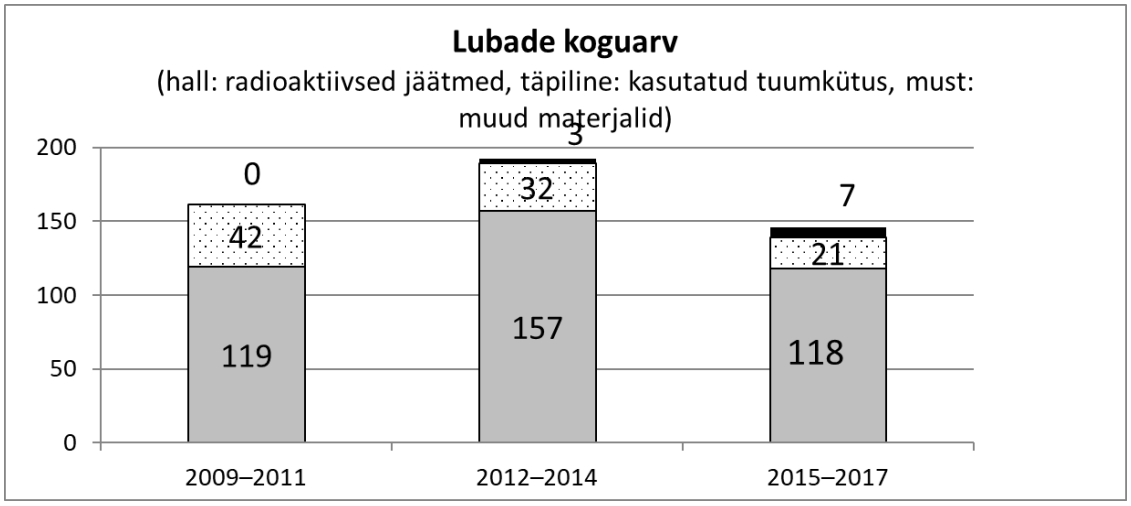

Joonis1. Lubade arv

Praeguse rakendamisperioodi kohta teatati kolmest nõusoleku andmisest keeldumise juhust. Ilmnes, et nõusoleku andjad riigid ikkagi teatasid mõnest sellisest saadetisest (mida siiski teele ei saadetud):

- üks liikmesriik keeldus andmast nõusolekut neljale taotlusele saastatud metallimurru transiidiks, leides, et taotlus ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, sest direktiivis on sätted ainult radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse kohta. Nimetatud transiitveod toimusid aga kohaldatavate kohalike õigusaktide alusel regulaarselt.
- Üks liikmesriik keeldus lõppladustamiseks ettenähtud radioaktiivsete jäätmete impordist teisest liikmesriigist, väites, et päritoluliikmesriigil on jäätmete kõrvaldamise suutlikkus.

Liikmesriigid ei teatanud komisjonile ühestki probleemist, mis kuuluks artikli 4 „Loata vedudega ja deklareerimata radioaktiivsete jäätmetega seotud ümbersuunamine“ alla; artikli 12 „Veo luhtumine“ või artikli 16 „Ekspordikeelud“ lõike 1 punkti c alla. Ainus kõnealuse perioodi deklareeritud ümbersuunamine oli seotud teatud radioaktiivsete jäätmete (meditsiinisektorist) sobimatusega töötlemiskoha jaoks välismaal. Seega esitatud teabe põhjal ei toimunud aruandlusperioodil ELi territooriumil loata vedusid.

Hilinemisi aruandluskohustuse täitmisel on vähem võrreldes eelmise aruandlusperioodiga. Detsembrist 2017 jaanuarini 2018 esitasid 24 liikmesriiki oma

riikliku aruande[25]. Üldine aruannete kvaliteet on märkimisväärselt paranenud kolme aruandlusperioodi jooksul. Kuus liikmesriiki kasutavad „saadetise tuvastamise tunnust“.

Sellegipoolest leidis komisjon aruandluses mõningaid puudujääke, mis kõrvaldati komisjoni talituste ühekordsete taotluste põhjal[26].

Veel täheldas komisjon lahknevusi eri liikmesriikide aruandluses, näiteks mitmekordse loa vedude arvus ja mõne veo puhul saadetise koguradioaktiivsuses ja ühe pakendi maksimaalses aktiivsuses. Kõikide selliste küsimuste kohta saadi liikmesriikidelt täpsustused.

Üksikasjalik ülevaade radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse üle piiri viimise kohta ELis käesoleva aruandlusperioodi jooksul on esitatud käesolevale dokumendile lisatud komisjoni talituste töödokumendis SWD (2019) 437 (final).

3.1. Statistika (2015–2017)[27]

Selles osas on esitatud statistiline ülevaade lubade ja vedude, vedude liikide, veetavate materjalide päritolu ja vedude eesmärgi kohta.

Load ja tegelikud veod

14 liikmesriiki teatasid, et ajavahemikul 2015–2017 anti 146 luba, mis vastab 1834 tegelikult toimunud veole (vedude koguarv). Mõni luba on antud mitme veo jaoks (keskmiselt 12–13) ja võib hõlmata pikemat ajavahemikku kui käesoleva aruande periood.

Joonisel 1 on näha, et 86 % lubadest on antud radioaktiivsete jäätmete vedude kohta (125 luba, millest 7 luba on muude materjalide[28] kohta) ja ülejäänud 14 % lubadest on antud kasutatud tuumkütuse kohta (21 luba).

Tegelikest vedudest 98 % (1791 vedu) olid seotud radioaktiivsete jäätmetega ja 2 % (43 vedu) kasutatud tuumkütusega.

Allpool on lühidalt kirjeldatud lubasid vastavalt veoliikidele[29]: ühendusesisesed ja ühendusevälised. 53 luba 146-st hõlmasid transiiti läbi vähemalt ühe kolmanda liikmesriigi.

---

25 Riiklike aruannete esitamise tähtpäev oli 25. detsember 2017.

26 Täpsemad üksikasjad on esitatud komisjoni talituste töödokumendi SWD(2019) 437 punktis 4.4.

27 Käesolevas aruandes on andmed protsentides ümardatud lähima täisarvuni.

28 Näiteks kiiritatud teras teadustöö jaoks.

29 Üksikasjalikum teave veoliikide kohta (ühendusesisesed ja -välised veod) on esitatud dokumendi SWD(2019) 437 punktis 2.

Ühendusesisesed veod

120 luba (82 % 146 loast) anti ühendusesiseste vedude kohta. Enamik ühendusesiseseid lube (106 luba) anti radioaktiivsete jäätmete kohta, ülejäänud (14 luba) kasutatud tuumkütuse kohta. Need 120 luba katavad 1769 vedu, milleks andsid loa 14 liikmesriiki.

Eelmise aruandlusperioodiga võrreldes on ühendusesiseste lubade osakaal jäänud peaaegu samaks (83 % aruandlusperioodil 2012–2014).

Ühendusevälised veod Import, eksport ja transiit läbi ühenduse

26 luba (18 % kõigist lubadest) on ühenduseväliste vedude kohta. 17 olid load **ekspordiks** kolmandatesse riikidesse (12 % kõigist lubadest) ning 8 (ligikaudu 5 % kõigist lubadest) olid **impordiks** väljastpoolt ELi. Tegelikest vedudest olid 2 % seotud ekspordiga ja 1 % impordiga. Teatati ühest loast transiidiks läbi ühenduse.

Radioaktiivsete jäätmete **impordiks** kolmandatest riikidest aastatel 2015–2017 andis kolm liikmesriiki välja viis luba 14ks radioaktiivsete jäätmete veoks. Kõnealune import kujutas endast radioaktiivsete jäätmete tagasivedu pärast töötlemist (USAst) ning muust kui tuumaenergiatööstusest (Bahama saartelt ja Monacost) pärit jäätmete vedu lõppladustamiseks. Kaks liikmesriiki importisid kasutatud tuumkütust kolmandatest riikidest teadustegevuseks, mis hõlmas kolme luba 11 veo jaoks.

Radioaktiivsete jäätmete **ekspordiks** ühendusest kolmandatesse riikidesse andis kuus liikmesriiki kokku 13 luba 35 veo tegemiseks. Sellise ekspordi eesmärk ei olnud ühelgi juhul lõppladustamine kolmanda riigi territooriumil, vaid uurimistöö, töötlemine ja tagasivedu pärast töötlemist või ümbertöötlemist. Kolm liikmesriiki andsid kokku neli luba sama arvu vedude tegemiseks, et eksportida kasutatud tuumkütust kolmandasse riiki. Kõnealuse ekspordi eesmärk oli materjali töödelda, uurida ja muundada see vähem rikastatud materjaliks.

Ajavahemikul 2015–2017 anti luba ainult üheks **transiitveoks** kolmandast riigist.

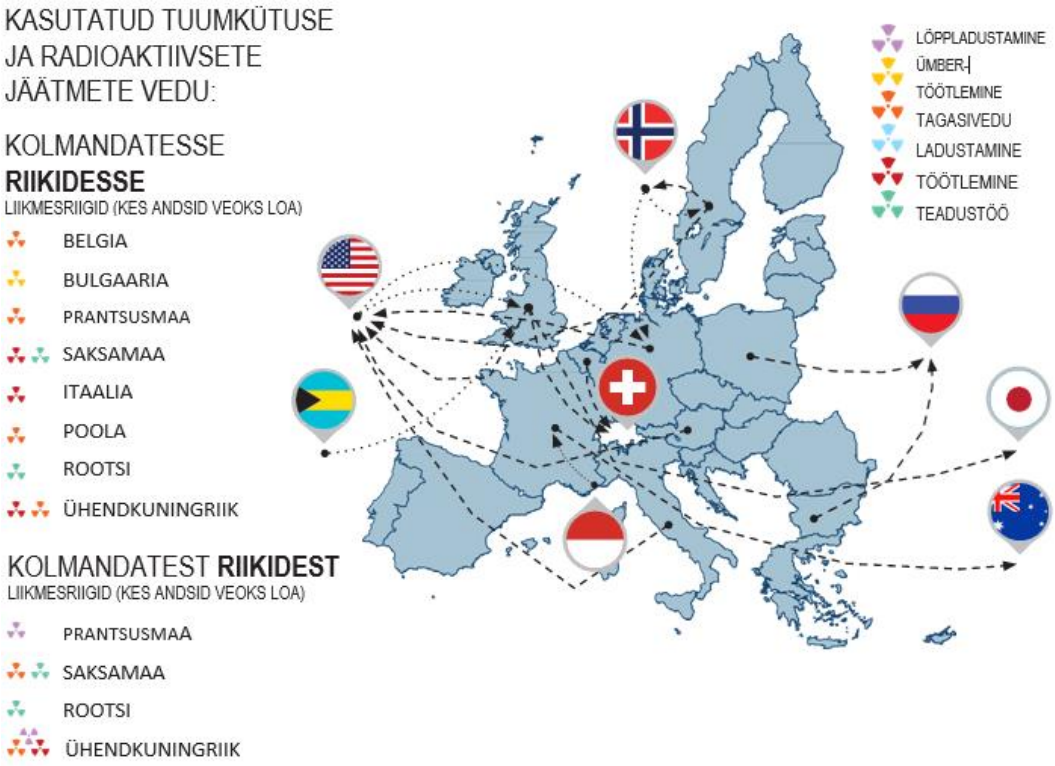

Joonis 2. Ühendusevälised veod aastatel 2015–2017[30]

Transpordiliik

Veod toimusid väga sageli meritsi (ligikaudu 56 % ja 81 luba), kuid 40 % vedudest (59 luba) toimus üksnes maanteel või raudteel (st ei hõlmanud mere- või õhutransporti). Ainult 4 % lubadest (6 luba) anti lennutranspordiks.

Veetud materjalide päritolu

Statistikast ilmneb, et ligikaudu 75 % lubadest (110 luba) anti tuumatööstusest pärit ja kasutatud tuumkütusest saadud radioaktiivsete jäätmete jaoks, 12 % teadusuuringutest, 3 % meditsiinisektorist ja ülejäänud osa lubadest anti muudest sektoritest pärit radioaktiivsete jäätmete jaoks.

Tegelike vedude arvust moodustas mittetuumatööstuse (sh meditsiinitegevus ja teadustegevus) osakaal 43 %.

Veo eesmärk

Vedusid tehti peamiselt seoses radioaktiivsete jäätmete töötlemisega (nt töötlemine mahu vähendamiseks või konditsioneerimine ladustamiseks/lõppladustamiseks). Nii

[30] Eksport Poolast on seotud uurimisreaktorist pärit kasutatud kütuse tagasiveoga.

oli see 42 veoloa korral (load töötlemiskohta vedamiseks, mis moodustasid ligikaudu 29 % kõigist lubadest) ja 48 tagasiveo loa korral (load töödeldud materjali tagasiveoks, 33 % lubadest).

Kasutatud tuumkütuse ümbertöötlemine (5 luba) ja sellise radioaktiivse materjali tagasivedu (7 luba) vastab 8 %-le lubadest.

4. EELMISE ARUANDLUSPERIOODI JÄRELMEETMED

Komisjoni teises aruandes Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele direktiivi rakendamise kohta on juhitud tähelepanu kahele küsimusele, mille liikmesriigid tõstatasid esimesel aruandlusperioodil: ELis ei ole ühtlustatud radioaktiivsete jäätmete taset ning ei ole kehtestatud selgeid eeskirju mujalt kui loa alusel toimuvast tegevusest pärit looduslikult esinevaid radioaktiivseid materjale sisaldavate jäätmete kohta. Neid kahte küsimust on käsitletud komisjoni rahastatud põhjalikus uuringus tuumamaterjalide transpordi olukorra kohta[31]. Selles uuringus, mis põhines liikmesriikide pädevatele asutustele ja muudele transpordi sidusrühmadele saadetud küsimustikul ning lõppseminaril peetud arutelul, jõuti järgmiste esialgsete järeldusteni.

- See, et ELis ei ole ühtlustatud radioaktiivsete jäätmete taset, ei ole takistanud direktiivi rakendamist. Nõukogu direktiivis 2013/59/Euratom (põhiliste ohutusnormide kohta) on käsitletud mujalt kui loa alusel toimuvast tegevusest pärit looduslikult esinevaid radioaktiivseid materjale käsitlevate õigussätete puudumist. Nagu varem on märgitud,[8] kuuluvad kõik looduslikke radionukliide sisaldavad jäätmed, mis kuuluvad regulatiivse kontrolli alla ning liigitatakse radioaktiivseteks jäätmeteks[32], õiguslikult seisukohalt direktiivi kohaldamisalasse.

Käesoleva aruandlusperioodi jooksul ei kaalutud tüüpvormi muutmist. Järgmist aruandlusperioodi silmas pidades teeb komisjon koostööd liikmesriikidega, et tõhustada tüüpvormi ühtlustamist aruandevormi nõuetega.

5. JÄRELDUSED

Direktiivi rakendamisega tagatakse, et kõik radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse veod ühenduse piires toimuvad üksnes kõigi asjaomaste liikmesriikide (sealhulgas transiitriikide) pädevate asutuste eelneval teadval nõusolekul, milleks kasutatakse tüüpvormi. Liikmesriigid esitavad komisjonile korrapäraselt teavet

31 ENER/2017/NUCL/SI2.751899.

32 „Radioaktiivsed jäätmed“ – gaasilises, vedelas või tahkes olekus radioaktiivne materjal, millele päritolu- või sihtriik ega füüsiline või juriidiline isik, kelle otsust nimetatud riigid tunnustavad, ei näe ette edasist kasutust ja mida reguleeriv organ kontrollib päritolu- ja sihtriigi õiguslikus ja reguleerivas raamistikus kui radioaktiivseid jäätmeid (direktiivi artikli 5 lõige 1).

kõikide lubatud vedude kohta, mis toimuvad kindlaksmääratud aruandlusperioodil (kolm aastat). Sellega on kogu ühenduses tagatud radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalve ja kontroll. Selleks soovitatakse tungivalt kasutada esitatud aruandevormi, mis ei ole küll kohustuslik, aga see võimaldab teha lihtsaid andmeotsinguid ja hoiab ära esitatud teabe väärtõlgendamise ohu.

Liikmesriikide aruannete võrdlemisel ilmnesid mõned vastuolud, mis tulenesid peamiselt ebatäpsustest esitatud teabes. Tänu komisjoni korraldatud hinnangule on suurenenud liikmesriikide teadlikkus sellest, et teavitatakse kõigist vedudest. Sellega seoses oli eriti oluline omada täielikke andmekogumeid (aruandevormi B osa tabel), mis on kättesaadavad ka nõusoleku andnud liikmesriigi /transiitliikmesriigi kohta. Lisaks märkis komisjon, et nõusoleku andnud/ transiitliikmesriigile ei ole alati teatatud, kui vedu on ära jäetud.

Käesoleval aruandlusperioodil ei teatanud liikmesriigid ühestki luhtunud veost. Teatati kahest keeldumisest nõusoleku andmiseks koos keeldumise aluseks oleva põhjendusega. Teatati ühest ümbersuunamisest,[33] mis oli tingitud teatavate radioaktiivsete jäätmete sobimatusest töötlemiskoha jaoks.

Erinevalt eelmisest aruandlusperioodist esitas enamik liikmesriike oma aruanded õigel ajal. Neli riiki siiski ei esitanud oma aruandeid ühe kuu jooksul pärast tähtaja möödumist; kuid nad esitasid aruande kuue kuu jooksul pärast tähtaja möödumist.

Kokkuvõttes järeldab komisjon, et ELi praegune õigusaktide pakett, mis koosneb direktiivist 2006/117/Euratom, direktiivist 2011/70/Euratom ja direktiivist 2013/59/Euratom, tagab ELi territooriumil piiriüleste saadetiste puhul kõrged ohutusstandardid ioniseeriva kiirguse ohtude suhtes. Eespool nimetatud uuringu[31] esialgsed järeldused kinnitavad oletust, et liikmesriigid rakendavad täielikult terviklikku süsteemi, mis hõlmab ELi õigusakte, menetlusi ja tavasid, millega tagatakse tuumamaterjali, sealhulgas radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutu liikumine ühenduses.

Komisjon võtab käesolevas aruandes esitatud järeldusi nõuetekohaselt arvesse ja algatab arutelu või võtab vajalikud meetmed. Komisjon tegi tihedat koostööd ELi liikmesriikidega aruandevormi parandamiseks. Komisjoni eesmärk on jõuda kõigi liikmesriikidega kokkuleppele teabe osas, mis tuleb esitada selleks, et hõlbustada radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse vedude järelevalvet ja kontrolli tulevasel aruandlusperioodil (2018–2020).

[33] Tegemist ei olnud loata veoga.